

СКЛАДОВІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Розкрито мету, місце та завдання системи управління витратами підприємства. Досліджено складові в системі управління витратами підприємницьких структур. Розглянуто схему управління витратами на підприємстві. З'ясовано об'єкти управління витратами, які виникають під час господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: мета управління витратами, місце управління витратами, завдання управління витратами, складові системи управління витрат підприємства.

Раскрыто цель, место и задания системы управления растратами предприятия. Исследовано составляющие системы управления растратами предпринимательских структур. Рассмотрено схему управления растратами на предприятии. Найдено объекты управления растратами которые возникают во время хозяйственной деятельности предприятия.

Ключевые слова: цель управления растратами, место управления растратами, задания управления растратами, составляющие системы управления растрат предприятия.

Reveals the purpose, place and task management costs. Investigations of the system cost management businesses. We consider the scheme cost management in the enterprise. It was shown objects of expenditure incurred during the business enterprise.

Keywords: the goal of cost, location cost management, task management cost component of management costs.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання особливого значення набула наука управління у сфері управління підприємством. Більшість підприємств займаються виробництвом та реалізацією продукції. Тому успішність їх функціонування залежить від якості управління виробництвом – свідомого регулювання процесу виробництва з метою підвищення його ефективності, зростання продуктивності праці, покращення якості продукції.

У процесі виробництва відбувається свідоме і планомірне комбінування різноманітних виробничих ресурсів (матеріальних, організаційних, технологічних, трудових, технічних тощо) і створення нових продуктів. Для забезпечення фінансової стабільності, зменшення ймовірності настання ризику банкрутства необхідно ретельно аналізувати показники внутрішньогосподарської діяльності на рівні підприємства, враховувати можливий вплив різних факторів для встановлення оптимальних рішень. Розрахунок економічних витрат має велике значення для прийняття управлінських рішень щодо доцільності подальшого залучення праці і капіталу в певну сферу діяльності. З огляду на це потребує детального вивчення мета, місце та складові в системі управління витратами підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень. Стабільність функціонування і розвитку будь-якого суб'єкта господарювання в конкурентному середовищі істотно залежить від організації управління витратами. Існує пряма залежність, що меншим є рівень витрат на виробництво одиниці продукції, то за інших аналогічних умов, вищою є ефективність діяльності підприємства. Досліджування проблемами системи управління витратами підприємницьких структур їх мети, місця та складових набуває

все більшого значення в сучасних умовах господарювання, тому управління витратами розглядається в працях таких вітчизняних учених: І. Драган, Л. Гусарова, В. Панасюк, Г. Партин, Л. Нападовська, А. Турило, Л. Чижевська, А. Череп. Зокрема, А Череп у монографії «Управління витратами суб'єктів господарювання» (Ч. І.) – розглядає питання сутності та класифікації витрат. Г. О. Партин у монографії «Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій» – розглядає економічну сутність та класифікацію витрат і їх чинників. Помітними є також публікації, що стосуються проблеми методології витрат, так наприклад О. І. Драган у статті «Удосконалення методики формування витрат на виробництво продукції (послуг) на підприємствах м'ясної промисловості» (Економіка, Фінанси, Право. 2006, №2) розглядає проблему надвитратного виробництва м'ясної промисловості. Помітними є публікації і інших авторів Л. Гусарова, В. Панасюк, Л. Нападовська, А. Турило, які розглядають проблему управління витратами підприємства.

Метою дослідження. Метою статті є вивчення мети, місця та складових в системі управління витратами підприємницьких структур та розробка основних мотиваційних аспектів та схеми управління витратами підприємства.

Основні результати дослідження. Головною метою управління витратами підприємства є підвищення конкурентоспроможності та ефективності його діяльності. **Управління витратами** – це процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства.

Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів (структури, завдань, технології, людей, цілей) та системного підходу до об'єктів управління як системи в цілому.

Необхідно зазначити, що стратегічна мета і завдання діяльності підприємства можуть змінюватися залежно від зміни навколишнього підприємницького середовища та етапів розвитку підприємства. Однак очевидно, що мета і завдання управління витратами повинні підпорядковуватися загальній стратегічній меті функціонування підприємницької структури, хоч на певних етапах економічного розвитку. Зокрема, за одних умов для сприяння досягненню основної мети діяльності підприємства, управління витратами має забезпечувати максимізацію прибутку підприємства за дотримання бажаного рівня підприємницького ризику, за інших – мінімізацію ризику за підтримання бажаного рівня прибутку. Низький рівень витрат дає змогу підприємству отримати певні конкурентні переваги на ринку збуту, вільно провадити свою цінову політику та за інших рівних умов досягати більш високих розмірів прибутку.

Однак слід мати на увазі, що зниження рівня витрат є важливим завданням, але не основною метою управління витратами підприємства. Процес тільки зниження витрат може супроводжуватися зниженням якості виготовленої продукції та сервісного обслуговування покупців, відмовою від виробництва та реалізації видів продукції, які користуються попитом, але потребують здійснення значних витрат.

Головною метою управління витратами підприємства є підвищення конкурентоспроможності та ефективності його діяльності.

Управління витратами, як складова загальної системи управління підприємством, органічно пов'язане з управлінням іншими сферами діяльності підприємства, зокрема з управлінням прибутком, процесами формування і використання капіталу, активів, управлінням інвестиційною та інноваційною діяльністю підприємства, його ризиками, використанням виробничих потужностей.

Управління витратами – це складний і багатогранний економічний процес.

Витрати підприємства ідентифікують за їх видами, місцями виникнення та носіями. Ці параметри відображають напрямки процесу витрачання наявних у підприємства ресурсів.

Цілеспрямоване формування витрат на підприємстві, тобто управління витратами, відбувається за їх місцями, об'єктами, та видами.

Зафіксовані у наведеному визначенні параметри є фундаментальними для виникнення витрат, які, виходячи з цього, утворюють базис будь-якої моделі управління витратами.

Під місцем витрат необхідно розуміти територіально-організаційну одиницю підприємства, в якій використовується робота, споживаються ресурси і здійснюються витрати.

Вимірник ресурсів характеризує необхідні для споживання або спожиті матеріали, послуги зі сторони, працю різних спеціальностей та кваліфікації, роботу різних видів устаткування, площі будівель, нематеріальні активи. При переході ресурсів у розряд витрат, простежується зв'язок між ресурсами та групуванням витрат за економічними елементами.

Управління витратами є однією з найважливіших складових частин процесу управління підприємством. Процес управління витратами є досить складним, він складається з декількох елементів.

Розглянемо елементи управління витратами підприємства [7].

Облік витрат передбачає спостереження, ідентифікацію, вимірювання та реєстрацію фактів витрачання ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства. На підприємствах організується облік за економічними елементами витрат, за статтями калькуляції, за місцями виникнення витрат та центрами відповідальності. Основною метою організації обліку витрат є створення інформаційної бази для здійснення аналізу витрат та прийняття відповідних управлінських рішень. Загальну схему управління витратами підприємства наведено на рис. 1.

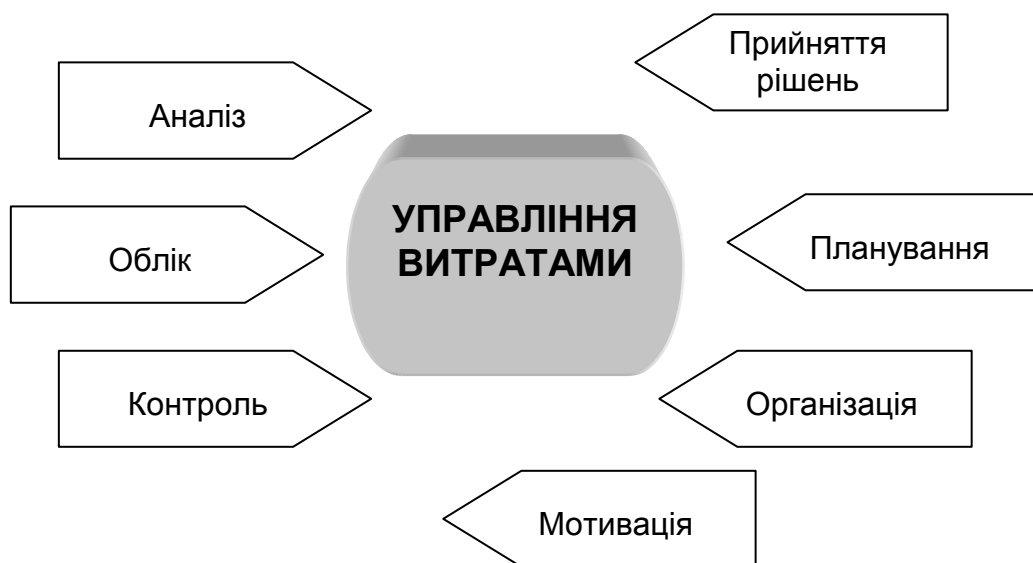

Рис. 1. Схема управління витратами на підприємстві [9]

Аналіз витрат проводиться з метою визначення ступеня раціональності витрат та оцінки впливу факторів на їх обсяг. Результати аналізу дають змогу виявити резерви економії витрат підприємства та причини перевитрат, а також є базою для планування витрат.

Прийняття рішень у сфері витрат полягає в обґрунтуванні доцільності виробництва окремих видів продукції (виконання певних видів робіт, надання певних послуг), виборі техніки та технології, формуванні товарного асортименту підприємства. Від рівня і значення прийнятого управлінського рішення залежить

розмір необхідних для виконання цього рішення витрат. Розмір витрат, у свою чергу, впливає на величину фінансового результату діяльності підприємства.

Планування витрат здійснюється з метою визначення необхідного рівня витрат для забезпечення ефективної роботи підприємства, а також обчислення прибутку, який буде отримано за певного рівня та структури витрат.

Організація витрат полягає у визначенні місць формування витрат і центрів відповідальності з метою відслідковування причин перевитрат або економії витрат та відповідальних за це осіб.

Мотивація полягає у спонуканні працівників підприємства до дотримання ними встановлених планових витрат і пошуку способів їх зниження. Цей процес відбувається через долучення заробітної плати, премій, перспектив службового просування до основних показників діяльності підприємства, зокрема до величини здійснених витрат.

Контроль організується за допомогою обліку та аналізу витрат. Він устанавлюється щодо рівня дозволених витрат, відхилення фактичних витрат від планових значень з виявленням причин відхилень, виконання встановлених норм витрачання ресурсів, зміни норм.

Система управління витратами, як і будь-яка система управління, поділяється на дві підсистеми: підсистема, яка управляє; підсистема, якою управляють, тобто об'єкт управління.

Управління витратами на підприємстві здійснюється суб'єктами управління, якими є керівники, фахівці підприємства та його структурних підрозділів (цехів, дільниць). Структура підсистеми, яка управляє, залежить від розміру підприємства, виду діяльності та специфіки виробництва.

Об'єктом управління в цій системі виступають процеси, операції, явища, які виникають під час господарської діяльності підприємства, що розглядаються з погляду витрачання ресурсів, тобто здійснення витрат, а предметом управління є самі витрати.

Система управління витратами має три аспекти: розроблення рішень (організаційний), реалізація рішень (мотиваційний), контроль (економічно-функціональний).

Організаційний аспект системи управління витратами пов'язаний із встановленням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотриманням та характеризується функціями організаційного циклу, такими як прогнозування та планування.

Мотиваційний аспект системи управління витратами полягає у спонуканні працівників до дотримання встановленого плановими завданнями рівня витрат за безперервного пошуку шляхів їх зниження та складається із блоків: регулювання, організації і мотивації.

Економіко-функціональний аспект системи управління витратами полягає у моделі формування витрат в рамках функцій економічного механізму підприємства (матеріально-технічне постачання, виробництво, збут, дослідження, розробки).

Економіко-функціональний аспект управління витратами полягає у комплексі робіт з управління витратами, які безпосередньо забезпечують цілеспрямоване формування витрат. Основними елементами функціонального аспекту управління витратами є: планування; регулювання; облік; аналіз. Організаційний аспект управління витратами полягає у визначенні місць їх формування і центрів відповідальності за дотримання встановлених норм витрат, а також у розробленні ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків відповідних працівників підприємства.

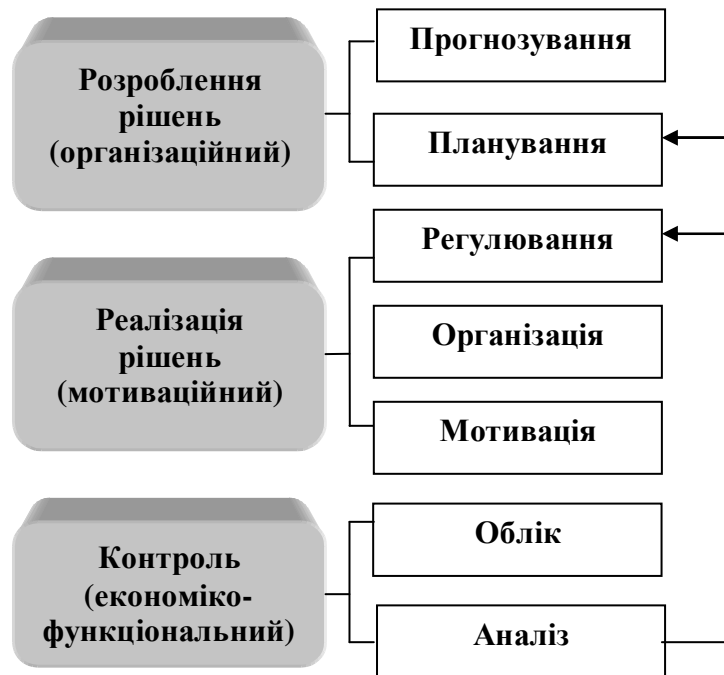

Рис. 2. Управлінсько-функціональний аспект системи управління витратами підприємства

Мотиваційний аспект управління витратами полягає у спонуканні працівників підприємства до дотримання встановленого рівня витрат і пошуку способів його зниження.

Сьогодні система управління витратами має забезпечувати формування стійкої і довгострокової конкурентної переваги підприємства на ринку за показниками витрат.

Висновки. Проведенні дослідження дають можливість зробити висновок: управління витратами – це система цілеспрямованого впливу на склад, структуру і поведінку витрат та їх чинники на всіх етапах формування і розподілу витрат, що ґрунтується на використанні об'єктивних економічних законів і функцій менеджменту, задля підвищення ефективності діяльності підприємства на основі оптимізації рівня витрат, забезпечення його конкурентоспроможності на ринку та досягнення стратегічної мети і поточних завдань його розвитку.

Таким чином, управляти витратами означає:

- 1) організувати облік витрат у відповідності до підрозділів;
- 2) аналізувати структуру витрат та її вплив на результати діяльності підприємства;
- 3) приймати обґрунтовані управлінські рішення;
- 4) планувати рівень витрат;
- 5) планувати прибуток з урахуванням обсягів здійснюваних витрат та змін у ринковому середовищі;
- 6) формувати дієву систему мотивації працівників до контролю та зменшення витрат;
- 7) контролювати рівень витрат та вживати заходи для їх зменшення.

Література

1. Давидович І. Є. *Управління витратами: Навчальний посібник.* / Давидович І. Є. – К. : ЦУЛ, 2008. – 320с.
2. Карпунина А. П. *Основы управленческого учета.* Карпунина А. П. – К. : Финансы – 2008. – 524 с.

3. Лысенко Л. И. О сущности и классификации транзакционных издержек / Л. И. Лысенко, Е. И. Сухенко // Вестник Севгу, Вып. 92: Экономика и финансы. Сб. науч. тр. (редкол.: В.И. Плаксин (отв. ред.) и др. Севастоп. нац. техн. ун-т. – Севастополь : Изд-во Сев НТУ, 2008. – С. 134-138.

4. Оксанич О. Є. Оптимізація витрат, пов'язаних з виникненням надзвичайних ситуацій / О. Є. Оксанич // Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління ім. В.Чорновола «Актуальні проблеми ринкової економіки». Вісник № 2. Серія «Економічні науки». – 2007. – С. 81-89.

5. Панасюк В. Управління витратами виробництва. / Панасюк В. – Тернопіль : «Економічна думка», 1999. – 118с.

6. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект. / Панасюк В. М. – Тернопіль : Астон, 2005. – 288с.

7. Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія. / Партин Г. О. – К. : УБС НБУ, 2008. – 219с.

8. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. / Ткаченко Н. М. – К. : Арлета, 2006. – 1080 с.

9. Управління витратами підприємства: Навч. посібник. / Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.

10. Филинков А. М. Рыночное, государственное и региональное регулирование затрат предприятия / А. М. Филинков // Вестник Севгу, Вып. 92: Экономика и финансы. Сб. науч. тр. (редкол.: В. И. Плаксин (отв. ред.) и др. Севастоп. нац. техн. ун-т. – Севастополь : Изд-во Сев НТУ, 2008. – С. 188-191.

11. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.II: Монографія. / Череп А.В. – 2-вид. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 360с.

12. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.I: Монографія. / Череп А. В. – 2-ге вид., стереотип. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 368с.

13. Шим Джей К. Методы управления стоимостью и анализа затрат / Шим Джей К., Сигел Джоэл Г., пер. с англ. – М. : Информационно-изд. дом «Филинг», 1996. – 344 с.

14. Шпикуляк О. Г. Інститут витрат в економічній теорії і практиці / Шпикуляк О. Г. // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» Зб. наук. праць. Вип. 5(20), част. 1. Редкол.: відп. ред. д.е.н., проф. Герасимчук В. В. – Луцьк, 2008. – 367 с.